

СТАНОВИЩЕ

От: проф. д-р Камен Димитров Петров от УНСС гр. София, хабилитиран по научна специалност с шифър 05.03.02 Народно стопанство (Геоикономика и регионално развитие), в професионално направление 3.7. Администрация и управление (Геоикономика и регионална демография)

Относно: Дисертационен труд за присъждане образователна и научна степен “доктор” научна специалност “Организация и управление”

Автор на дисертационния труд: Йордан Иванов Пенчев

Тема на дисертационния труд: „Управление на веригите за доставка на земеделските продукти”.

Научен ръководител: доц. д-р Теодора Стоева

Участвам в състава на научното жури, съгласно Заповед № РД 16-518 /22.04.2025 г. на Ректора на Аграрен университет – град Пловдив.

1. Информация за дисертанта. Дисертантът Йордан Иванов Пенчев се е обучавал по докторска програма “Организация и управление „към катедра “Мениджмънт и маркетинг” при Аграрен университет – Пловдив. Висшето си образование завършва в Аграрен университет град Пловдив със специалност „Управление на регионалното развитие“. В редовния срок на докторантурата взима с всичките си докторантски изпити и прави съответните публикации необходими за да покаже научно-изследователския си устрем по проблемите на дисертацията.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Важно е да се спомене, че проблемите породени от доставката на земеделските продукти през последните години наложиха необходимостта да се коментират проблемите на селското стопанство в рамките неговите трудности или липса на подкрепа. Дисертационния труд е актуален и със значение за адекватната инвестиционна политика в селското стопанство и ефективното ѝ имплементиране са от ключово значение за постигане на целевите инвестиционни резултати и роля между производител и търговец, което рефлектира и върху самото аграрно развитие на цели региони. Нарастващата интеграция на българското селско стопанство в световните пазари създаде значителни възможности за търговия, но също така увеличи рисковете, свързани с несъвършенствата на пазара и нестабилността на цените. Целта на дисертацията е представянето на независим анализ на важни аспекти от инвестиционната политика и практики на български задължителни пенсионни фондове с дефинирани вноски с оглед извеждането на безпристрастни изводи и препоръки за подобряване на инвестиционния дизайн на търговските вериги свързани с аграрните продукти в България.

Представеният от докторанта дисертационен труд се състои от увод, изложение и заключение в три раздела, заключение, и списък на използваната литература – общо 134 стандартни машинописни страници, списък с използвана литература и използвани абривиатури. Разработката е в достатъчен обем за научно изследване като се осигурява нужната задоволителност и завършеност на поставените проблеми за дискутиране. Труда е балансирана в структурно отношение, като акцентът е поставен на втора и трета глава. Авторът е положил усилия да идентифицира и изследва прилагането на конкретни насоки в корпоративния контрол върху веригите за доставки и на тази база предлага теоретичен модел за неговото приложение.

Така, целта на дисертационното изследване е да се установи интеграцията на земеделските производители във веригите за доставка на селскостопански продукти и нейното влияние върху резултатите от стопанската дейност. На базата на така поставената цел са представени 7 седем задачи за изпълнение. Предложен е подход, който да рамкира специфично маркетинговото управление на веригите за доставка на селскостопански продукти води до подобряване на пазарния статус на земеделските производители. Обект на научно изследване са земеделски стопанства отглеждащи плодове и зеленчуци на територията на Южна България. Предмет на научно изследване са управленските дейности по планиране, изпълнение и контрол на реализацията на селскостопанска продукция.

В глава първа „Теоретични основи на дистрибуционните системи“ а са разгледани широк набор от дефиниции за „веригата на доставки“, което допринася за изграждането на цялостна представа за нейната същност и специфични особености. Веригата на доставки е представена и през призмата на цялостен процес (верижен процес на доставки) или съвкупност от процеси (снабдяване, производство, логистика, продажби, маркетинг), като всеки един от тях е разгледан поотделно. Направена е характеристика на производствените структури в земеделието, разгледани са фактори, влияещи върху вида и степента на конкуренцията, Верики за доставки на земеделски продукти, канали за реализация на земеделска продукция и методология на изследването.

Глава втора озаглавена „Анализ на веригите за доставки на плодове и зеленчуци в България“ е посветена на теорията за управлението и контрола и неговите подвидове – корпоративен и управленски контрол. При състояние на производството и търговията с плодове и зеленчуци в България, разглеждането на теорията за корпоративния и управленския контрол, с помощта на методите на сравнението и обобщението, са очертани и синтезирани сходствата и различията във вижданията на редица специалисти в областта. Направен е анализ, който показва, че от произведените в България зеленчуци близо 20% се реализират на външните пазари. В същото време на българския пазар са внесени зеленчуци в количества, близо два пъти по-големи от изнесените количества. Направена е оценка на факторите, определящи пазарния статус на земеделските производители във веригата на доставки. В тази част на дисертацията са представени характерните особености на различните типове управленски контролни системи във веригата на доставки. Авторът приема, че ценообразуването на селскостопанските продукти е силно зависимо от външни пазарни условия като конкуренция и разходи, което предполага, че земеделските производители и дистрибуторите трябва да обърнат внимание на пазарните тенденции и структурата на разходите, за да останат конкурентоспособни. Проведено е проучване и коментар на отговорите, което извежда труда към засилен констативен характер. По отношение на интереса към маркетинговите иновации преобладават отговорите на земеделските производители, за които селското стопанство е с предимство при формирането на доходите им и именно те се интересуват от нови маркетингови подходи за управление на реализацията на продукцията. При избора на сорт за отглеждане, както и на марка и опаковка на продуктите, изследваният

фактор не се появява в повечето ферми. Разгледани са също и присъщите на веригата на доставки видове риск. Организирането на директно снабдяване, както и не отговарянето на изискванията за транспорт и съхранение, в съответствие с пазарните изисквания, са най-острите проблеми в категорията пресни плодове и зеленчуци. Като важен проблем земеделските производители посочват съществуващата инфраструктура, която не гарантира устойчиво функциониране на веригите за доставка по отношение на бързия достъп до пазарите.

В Глава трета „Подобряване на пазарния статус на земеделските производители във веригата на доставки“ се съдържа разработеният теоретичен модел за упражняване на ефективен и ефикасен корпоративен контрол върху верижния процес на доставки, който се състои няколко елемента. Разгледани са **бизнес формати при реализация на плодове и зеленчуци, модел на верига за доставка на земеделски продукти**. Елементите на модела са съобразени с характерните особености на всеки един от процесите от веригата на доставки и специфичността на различните видове корпоративен управленски контрол, като всеки един от тях е представен поотделно. В тази част на дисертацията мога да отбележа, че е необходимо авторът да допълни и как българския производител ще реализира в международен порядък своите виждания за създаване на верига на доставка. Това е въпрос, който се нуждае от прецизиране главно по отношение на складова и друга база, сертифициране на плодовете, лаборатория и други дейности, които могат да дадат по-пълна картина на процеси и модела. Критика към автора е, че към всяка от представените три глави, както и в заключителната част на дисертацията трябва да са систематизирани основните изводи, до които авторът стига в рамките на научното изследване. Въпреки това труда е интересен и много навременен съобразно протичащите актуални процеси в България. Горното ми дава основание да заключа, че дисертацията покрива минималните изискванията за обем, структура и стил на разработка с подобен характер и може да се определи с висока степен на завършен научен продукт със задоволително качество.

Обобщената оценка ми позволява да приемам, че актуалността и значимостта на изследването произтичат от факта, че веригите на доставки са неизменна част от всяка икономическа система. Широката им приложимост извежда на преден план нуждата да бъде изследвана теорията за тяхната същност, особености, контрол и управление. В дисертационния труд тя се разглежда в два аспекта – теоретичен и практико-приложен. В теоретичен аспект авторът разсъждава върху липсата на единство в научните среди относно дефиницията за веригата на доставки и управленския контрол върху нея. В практико-приложен аспект, актуалността на изследването се определя от множеството проблеми и предизвикателства, пред които са изправени веригите на доставки в селското стопанство на страната

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати. Акцентираща се върху основните научни и/или научно-приложни резултати, постигнати в дисертационния труд. В хода на изследването е постигнато потвърждаване на заложените цел, задача и теза или казано с други думи налице е опит да бъде изграден теоретичен модел, с практическа приложимост, за упражняване на корпоративен контрол върху верижния процес на доставки въз основа на трите аспекта на системата за управленски контрол: функционален, институционален и инструментален в контекста на развитието на аграрния сектор. Потвърдена е първата заложена от автора гледна точка, че съществува обективна необходимост от изследване на теорията, посветена на верижния процес на доставки и изграждане на модел за ефективен и ефикасен корпоративен управленски контрол върху верижния процес на доставки, който да предполага практическа

приложимост в аграрния сектор и оценка и анализа на процесите в земеделието. Според мен ясно се вижда, че моделите и съпътстващите елементи от аграрния сектор задават необходимата цялостност, че може да бъде изграден теоретичен модел за упражняване на корпоративен управленски контрол, въз основа на трите аспекта (институционален, функционален и инструментален) на системата за управленски контрол в аграрния сектор. Използван е нов подход при разглеждането на корпоративния контрол, който в настоящето изследване се разглежда като корпоративен управленски контрол. Предложено е разнообразие от контролни инструменти, сред които има широк набор от контролни показатели (показатели за ефективност и ефикасност). Дефиниран е теоретичен модел с практическа приложимост за упражняване на ефективен и ефикасен корпоративен управленски контрол, като при неговото описание са предоставени и практически насоки за неговото използване.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Оценката на приноси потвърждава, че дисертационният труд отговаря на изискванията за самостоятелна научноизследователска работа, притежаваща както иновативност в подхода, така и висока приложимост. Трябва да приемем, че използваната методология пряко кореспондира с анализа, който използван е при декомпозирането на веригата на доставки на процеси (производство, логистика и други) и при разделянето на теоретичния модел за корпоративен контрол на съставните му елементи. Метод на синтеза - изразява се в мисловен процес на възстановяване на цялото (теоретичен модел за корпоративен контрол върху верижния процес на доставки) чрез обединяване на неговите отделни елементи. Метод на експертната оценка - намира отражение в експертното разглеждане на изследваните процеси във веригата на доставки и използването на личен професионален (експертен) опит при избора на инструменти за контрол върху тях. Метод на обобщението, метод на сравнението, които са използвани при теоретичния анализ на термина „верига на доставки“ и при отчитане на разликите във вижданията на различните автори. Горните методи могат да се приемат като достатъчни и подходящи за изпълнение на поставените в дисертационния труд цели и задачи.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Посочват се 3 (три) публикации, в които се прави опит за изясняване на спецификата на производствените структури в селското стопанство и бизнес отношенията с посредниците при реализацията на продукцията. Може да се приеме, че чрез тези публикации се дава се оценка на степента на разпространение на получените резултати в научната литература. От предоставения списък на публикациите се вижда, че дисертантът покрива минималните национални изисквания от 30 точки по този критерий за придобиване на ОНС „доктор“ съгласно предписанията на ППЗРАС в Р България. Всички публикации са свързани с темата на дисертацията и това потвърждава, че резултатите от научните изследвания имат публичност.

6. Оценка на автореферата

Дава се оценка на коректността и степента на отразяване на съдържанието на дисертационния труд в автореферата. Приложеният към дисертацията автореферат е разработен в обем от 32 страници и е структуриран подходящо. В него коректно е

отразено съдържанието на дисертационния труд, като са очертани важните моменти от представената работа и постигнатите резултати от извършената от дисертанта изследователска дейност.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Без да омаловажавам постигнатото от автора в дисертационния труд и признавайки правото му на собствена интерпретация на разглежданата проблематика, бих си позволил да направя следните колегиални бележки. На първо място в теорията и практиката са ясно разграничени, но няма значима полемика по отношение на тяхната същност, заключение впрочем до което достига и самият автор. Във втора глава може би било полезно очертаване на предимствата и недостатъците на всяка от тези системи, вкл. включване на успешни и неуспешни примери от практиката при прилагане на управленски контрол във веригата на доставки. В Глава трета би било полезно да се даде повече аргументация за практическото приложение на модела. Също така биха могли да се разгледат варианти как моделът се адаптира към различни видове компании и индустрии, с оглед идентифицирането, а от там и избягването на потенциални трудности при неговото прилагане. В тази посока имам един въпрос “Какви са бъдещите тенденции при управлението и контрола на веригите на доставки в контекста на тяхната дигитална трансформация?”

8. Заключение

Направената количествена и качествена оценка на дисертационния труд на тема **„Управление на веригите за доставка на земеделските продукти** ми дава основание за положително мнение и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователна и научна степен „доктор“ на Йордан Иванов Пенчев в област на висше образование 3 „Социални, правни и стопански науки“, професионално направление научна степен “доктор” в научна специалност “Организация и управление” в катедра „Мениджмънт и маркетинг“ при Аграрен университет -град Пловдив.

гр. София

09. 05. 2025

Подпис

(проф. д-р Камен Петров)